

Monitorizarea mass-mediei în campania electorală pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018

Raport nr. 3
5-11 mai 2018

Acest raport este parte a proiectului "Presa în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova" (MEDIA-M), finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat de Internews în Moldova, care are ca scop promovarea dezvoltării mass media independente și profesioniste, și crearea unui sector media mai rezistent la presiunile politice și economice. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

1. Date generale

Scopul și obiectivele proiectului: Monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul mass-mediei în campania electorală și accesul concurenților electorali la mass-media. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța instituțiilor mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

Perioada de monitorizare: 20 aprilie – 19 mai 2018

Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența / impactul: național, regional
- Tipul de media: audiovizual
- Forma de proprietate: publică, privată
- Limba difuzării: română, rusă

Lista instituțiilor mass-media monitorizate:

Moldova 1 (19:00) – post public, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Prime TV (21:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Canal 2 (19:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;
Publika TV (versiunea online) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Jurnal TV (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română;
NTV Moldova (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile română și rusă;
RTR Moldova (19.30) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile rusă și română;
TV 8 (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în română și rusă;
Pro TV (20.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română;
Accent TV (20.00) – post privat, acoperire regională; difuzează în limbile română și rusă.

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al principalelor buletine de știri zilnice de la fiecare post de televiziune, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic: Potrivit Codului deontologic al jurnalistului, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective și să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma opiniilor jurnalistului. Filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie:

Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponentii. De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate.

Limbajul și imaginile utilizate:

Exagerările și limbajul licențios utilizat în mod deliberat – cum ar fi limbajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă – ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul.

Acronime utilizate în raport:

Partidul Acțiune și Solidaritate – PAS
Partidul Demnitate și Adevăr – PPDA
Partidul Democrat – PD
Partidul Democrația Acasă – DA
Partidul Liberal Democrat din Moldova – PLDM
Partidul Liberal din Moldova – PL
Partidul Nostru – PN
Partidul Național Liberal – PNL
Partidul Popular – PP
Partidul Ruso-Slavean – PRS
Partidul Socialiștilor din Republica Moldova – PSRM
Partidul Societății Progresiste – PSP
Partidul Unității Naționale – PUN

2. Datele monitorizării

Moldova 1

Implicarea în campania electorală

În perioada 5 – 11 mai, postul public de televiziune Moldova 1, în principalul program informativ al zilei, Mesager, a difuzat 29 de știri care se referă la campania electorală. Dintre acestea, șase au reflectat subiecte privind organizarea alegerilor: acreditarea observatorilor, adresarea CEC către candidați să nu folosească resurse administrative în campanie, adresări ale societății civile către candidați, rezultatele unui sondaj, monitorizări efectuate de ONG-uri, etc. Restul 23 de știri au reflectat activitatea de campanie a candidaților din municipiul Chișinău. Majoritatea celor care au avut evenimente electorale în această perioadă au apărut la Mesager.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În general, postul a preferat să nu prelucreze informațiile/promisiunile electorale transmise de candidați, să nu se întrebe cât de fezabile sunt sau dacă ele contravin unor afirmații și promisiuni făcute anterior de candidați sau de partidele lor. Nu a fost manifestată o atitudine critică față de candidați, jurnaliștii limitându-se la a transmite, scurt, mesajele lor. Astfel, subiectele despre promisiunile electorale au fost făcute într-o cheie pozitiv-neutră în cazul tuturor candidaților: Ion Ceban, PSRM – despre planurile sale legate de medici, asistenți sociali, persoane cu dizabilități; Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM – despre poluarea Nistrului, scheme imobiliare, medici; Valeriu Munteanu, PL – despre continuarea proiectelor începute de Dorin Chirtoacă și așa mai departe.

Activitatea nemijlocită a candidaților și declarațiile făcute întru susținerea lor au fost, de regulă, reflectate în știri scurte, de aproximativ un minut, cu text și un fragment din discursul politicianului sau din declarațiile făcute de susținătorii acestuia la evenimentele electorale. Au fost și câteva știri făcute din fotografii sau postări pe Facebook ale candidaților, cum ar fi ce a făcut candidata independentă Silvia Radu la 9 mai sau ce a declarat Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, la o întrunire cu studenții de la medicină. Reporterii au realizat știri mai lungi și mai complexe în cazurile subiectelor de conflict. Mai des în știrile Moldova 1 au apărut candidații Andrei Năstase și Ion Ceban.

Candidata independentă Silvia Radu a fost vizată în 2 știri; candidatul PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase – în 5 știri; candidatul PSRM, Ion Ceban – în 5 știri; candidatul PL, Valeriu Munteanu – în 2 știri; candidatul PUN, Constantin Codreanu – în 2 știri; candidatul PNL, Alexandra Can – într-o știre; candidatul Partidului Șor, Reghina Apostolova – într-o știre (cu excepția celor cu caracter conflictual). Singurul candidat care a apărut în context negativ este Reghina Apostolova, având în vedere acuzațiile care i-au fost aduse atât de către Valeriu Munteanu (folosirea banilor din exterior și promovarea prin intermediul concertelor), cât și de către liderul PUN, Anatol Șalaru (folosirea banilor din exterior).

Nu a fost reflectată deloc în știri activitatea candidaților pentru primăria Chișinău Vasile Costiuc, DA, Alexandru Roșco, Partidul Casa noastră-Moldova, Victor Strătilă, PVEM, Maxim Brăila, PP, și Alexandru Mățu, Partidul Ruso-Slavean, fapt ce poate fi interpretat drept o lipsă de interes a postului față de acești candidați, ca urmare a cotațiilor lor în sondajele de opinie sau a activității electorale scăzute a acestora.

La reflectarea candidaților, postul public de televiziune a avut o abordare echidistantă, nu s-au constatat elemente de partizanat politic.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În toate cele 5 știri referitoare la situații de conflict: cererea lui Valeriu Munteanu de a o exclude pe Reghina Apostolova din cursă și de a-l declara persona non-grata pe interpretul rus Iosif Cobzon; cererea liderului PUN Anatol Șalaru de a o exclude pe Reghina Apostolova din cursă; sesizarea lui Andrei Năstase către mai multe autorități; aprobarea de către CEC a sesizării lui Anatol Șalaru; excluderea Reghinei Apostolova din cursă – reporterii au respectat echilibrul surselor și au prezentat și reacția celei de-a doua părți implicate.

Limbajul și imaginile video utilizate

În limbajul subiectelor electorale nu au fost constatate expresii improprii stilului știrii și nici etichete. Imaginile folosite au corespuns textului și nu s-au înregistrat tertipuri de montaj.

Prime TV

Implicarea în campania electorală

Pe 5 aprilie 2018, „General Media Grup Corp.” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul Prime TV a înștiințat Consiliul Coordonator al Audiovizualului că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”. În Declarația înregistrată pe 6 aprilie de către CCA, radiodifuzorul mai anunță că nu va organiza dezbateri electorale televizate și nu va difuza publicitate electorală gratuită sau contra plată.

În perioada 5 – 11 aprilie 2018, s-a remarcat reducerea numărului de știri relevante prezentei monitorizării în raport cu primele două săptămâni de campanie electorală. În total au fost difuzate 16 subiecte cu tangență electorală direct sau indirectă, postul inserând zilnic știri de

acest gen în buletinele informative. Știrile au vizat acuzațiile lansate de unii concurenți la adresa altora, excluderea unui candidat din cursa electorală. Prime TV nu a urmărit și nu a informat despre evenimentele și programele electorale candidaților în alegeri, cu excepția candidatei independentă Silvia Radu. De notat că o mare parte din știrile cu caracter electoral sunt similare cu cele de la postul Canal 2, cu mici diferențe dintre expresiile/frazele utilizate. Postul a difuzat și patru subiecte cu caracter electoral indirect, cum ar fi știrea despre iluminarea parcului de la Râșcani, materialul despre reparația străzilor din Chișinău, știrea despre evacuarea gheretelor din Chișinău, care au favorizat-o pe concurența Silvia Radu.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Marea majoritatea a materialelor care o au ca protagonistă pe Silvia Radu, candidată independentă, au fost tendențioase, informația fiind selectată astfel încât să prezinte avantajele acesteia față de alți concurenți. O parte din știri au reflectat activități și declarații de ale Silviei Radu cu referire la campania electorală, iar altă parte au prezentat-o ca pe favorita campaniei, fiind acreditată subtil ideea victoriei ei în alegeri. Au fost difuzate și materiale despre viața ei de familie, dar și subiecte cu caracter electoral indirect despre activitățile Primăriei, în care se face trimitere și la perioada în care respectiva deținea funcția de primar interimar, despre participarea acesteia la evenimentele din 9 mai. Exemple de reflectare tendențioasă pot fi găsite în știrea din 6 mai despre programul electoral al candidate Silvia Radu – *11 măsuri Chișinău. Așa a fost denumit programul electoral al Silviei Radu, care relatează că aceasta „și-a elaborat programul de administrare a orașului în funcție de doleanțele locuitorilor Chișinăului, dar și că în perioada cât a deținut funcția de primar interimar ea a inițiat mai multe proiecte, inclusiv "Marea curățenie" a orașului și reabilitarea drumurilor*".

Dintr-o altă știre, din 5 mai – *Silvia Radu, pe podgorie. Cuplul Radu investește într-o podgorie și produce vin*, telespectatorii pot afla detalii din viața cuplului Radu, fiind informați și că Silvia Radu și soțul „investesc în agricultură pentru că își iubesc țara”. Din același material aflăm că Silvia Radu este „comparată cu președintele Rusiei, Vladimir Putin sau cu Doamna de fier, Margaret Thatcher”. La 6 mai, în materialul despre reparația străzilor din capitală se spune că „reparația străzilor a început la indicația fostului primar al Capitalei, Silvia Radu”. Reporterul adaugă că „Unii locuitori ai orașului susțin candidatura ei la alegerile locale anticipate din această lună”, fiind inserat un mic vox, în care cetățenii explică de ce trebuie votată Silvia Radu. Similar, în materialul despre evacuarea gheretelor de pe străzile din Chișinău se menționează că *gheretele au început să fie demolate la indicația Silviei Radu*. La 7 mai, în materialul despre un sondaj de opinie, din titlu aflăm că *Doi pretendenți la funcția de primar al Capitalei s-ar putea duela în turul doi*. În lead însă este înlăturată orice urmă de incertitudine, condiționalul **s-ar putea** fiind înlocuit cu afirmativul **vor lupta**: „*Socialistul Ion Ceban și candidatul independent Silvia Radu vor lupta pentru fotoliul de primar al Capitalei în turul doi al alegerilor locale anticipate din 20 mai*”. Autorul include în știre următorul detaliu care o favorizează pe Silvia Radu: „*Realizatorii sondajului afirmă că aproape 12 procente dintre cei chestionați își doresc o femeie independentă la conducerea municipiului, care nu face promisiuni deșarte*”. Știrea despre al doilea sondaj de opinie din 11 mai este făcută în același stil ca cea din 7 mai.

La 8 mai este difuzat materialul *Nu-și fac treaba bine! Silvia Radu îi amenință cu demisia pe funcționarii de la Primărie*, care ne informează că „*fostul edil al Capitalei a verificat, astăzi, în calitate de cetățean, cum decurg unele lucrări începute în perioada în care se afla la cârma orașului. (...) Candidatul independent a mai menționat că, dacă era primar, zburau unii din funcție, și a subliniat că va rezolva această problemă, atunci când va reveni la Primărie*”, se spune în știre.

Imparțialitatea și obiectivitatea au lipsit în subiectele care se refereau la candidatul PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase. Astfel, în subiectul din 5 mai, cu titlul *Andrei Năstase ignoră întrebările. Liderul PPDA evită sa vorbească despre impozite*, reporterul nu separă faptele de opinie, recurge la surse greu de verificat, utilizând sintagma „*jurnaliștii au scris*”,

includ informații învechite despre declarația de avere a acestui candidat, deși aceste date au fost reînnoite.

Tendențiozitatea transpare și din materialul din 11 mai de la conferința de presă a președintelui de onoare al PUN Traian Băsescu. Știrea omite să informeze despre scopul conferinței – susținerea pentru candidatul PUN Constantin Codreanu – incluzând doar informație care îl pune în lumină proastă pe Andrei Năstase. Intitulată *Băsescu îi dă replica lui Năstase: Este o copilărie să ceri unor partide să se retragă din cursa electorală*, știrea include și pronosticul lui Traian Băsescu potrivit căruia Andrei Năstase ar pierde bătălia în turul doi, indiferent cu cine ar concura.

În concluzie, în perioada 5-11 mai 2018, Prime TV a favorizat-o masiv pe candidata independentă Silvia Radu, care a apărut pozitiv în 11 din numărul total de 16 subiecte cu tangență electorală directă sau indirectă. Materialele au prezentat pozitiv programul său electoral (6 mai), au informat despre calitățile sale de vinificator (5 mai), despre atribuția ei în reparația străzilor din capitală (7 mai), despre instalarea corpurilor de iluminat în parcul Râșcani, care o favorizează indirect (8 mai), , despre planurile de a-i demite pe mulți funcționari care, în lipsa sa, nu și fac treaba la Primărie (8 mai), a denunțat campaniile de denigrare împotriva sa din partea unor politicieni (8 mai), a participat la evenimentele din 9 mai (9 mai). Ambele materiale despre rezultatele celor două sondaje de opinie sunt favorabile Silviei Radu (7 și 11 mai).

Andrei Năstase (PPDA/PAS/PLDM) a fost defavorizat în trei din patru materiale în care a fost menționat sau citat. Este vorba despre știrea privind sondajul sociologic din 11 mai, materialul de la conferința de presă a președintelui de onoare al PUN Traian Băsescu, știrea despre eschivarea de a vorbi despre proprietățile sale. Reghina Apostolova, Partidul Șor, a fost protagonistă a trei știri despre acuzații privind finanțarea acesteia din afara țării și excluderea din cursa electorală, care au prezentat-o în lumină nefavorabilă (2 ori) și neutră (o dată), și a unei știri despre participarea la evenimentele din 9 mai – context pozitiv.

Ceialți câțiva candidați menționați au beneficiat de o mediatizare relativ neutră în știrile în care au fost vizați: Constantin Codreanu, PUN, trei mențiuni în context neutru; Ion Ceban, PSRM, patru mențiuni în context neutru, pozitiv și negativ;; Valeriu Munteanu, PL, două mențiuni în context negativ și una – neutru. Toți candidații pentru primăria Bălți au fost menționați în cele două știri privind rezultatele sondajelor electorale.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Lipsa de pluralism a fost remarcată în majoritatea materialelor analizate, care au fost inspirate de cele mai multe ori dintr-o singură sursă. De asemenea, în cazul celor patru materiale controversate, nu întotdeauna a fost oferit dreptul la replică celor acuzați sau criticați. De exemplu, știrea din 11 mai despre afirmațiile lui Traian Băsescu cu privire la șansele electorale ale lui Năstase a rămas dezechilibrată. Știrea de la conferința de presă a președintelui PUN, Anatol Șalaru, care a lansat acuzații la adresa candidatei Partidului Șor, a fost parțial echilibrată, incluzând o scurtă replică a liderului Partidului Șor, Ilan Șor. În același timp, în știre au fost incluse acuzații și la adresa lui Ion Ceban, PSRM, că ar fi finanțat din afara țării, dar nu a fost solicitată opinia acestuia.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada de raport, Prime TV a recurs la un limbaj relativ echilibrat, fără a utiliza etichete sau expresii jignitoare la adresa concurenților electorali. În știrea din 5 mai, de la conferința de presă a lui Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, s-a recurs la repetiția imaginii și a sunetului, ca un tertip de montaj, pentru a-l pune pe acesta în lumină negativă.

Canal 2

Implicarea în campania electorală

„Telestar Media” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul Canal 2, a înștiințat Consiliul Coordonator al Audiovizualului despre faptul că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”. În Declarația înregistrată pe 6 aprilie de către CCA, radiodifuzorul mai anunță că nu va organiza dezbateri electorale televizate și nu va difuza publicitate electorală gratuită sau contra plată.

Potrivit datelor monitorizării, în perioada 5-11 mai 2018, Canal 2 a reflectat zilnic campania electorală pentru alegerile locale noi, difuzând, în cadrul principalului buletin de știri Reporter de la ora 19.00, 14 subiecte cu caracter electoral direct sau indirect. Cele mai multe dintre ele – 11 – s-au referit la declarații și evenimente cu implicarea candidatei independente la funcția de primar Silvia Radu. Postul a mai informat despre excluderea unui candidat din campanie de către CEC, sondajele electorale cu pronosticuri pentru turul 1 și 2 de scrutin și altele.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

O parte din știrile cu tangență electorală de la Canal 2 au fost identice cu cele difuzate de postul de televiziune Prime TV, cu mici diferențe ce țin de structură sau citate incluse. În unele cazuri, au fost păstrate intacte și expresiile de genul ... *la întrebarea reporterului nostru ...* ceea ce ridică semne de întrebare legate de apartenența materialelor. Or, după cesionarea licenței Canal 2, acest post nu ar trebui să aibă reporteri comuni cu Prime TV.

Unghiul de abordare al subiectelor la Canal 2 a fost similar celui de la Prime, fiind scoase în prim-plan doar realizările candidatei independente Silvia Radu. Parțialitatea și subiectivismul materialelor relevante transpar din selecția informației menite să o prezinte pozitiv pe candidata respectivă. De exemplu, în reportajul din 5 mai, despre podgoriile Silviei Radu, sunt prezentate detalii din viața cotidiană a candidatei și a soțului acesteia, menționându-se totodată că aceasta este comparată *cu președintele Rusiei, Vladimir Putin sau cu Doamna de fier, Margaret Thatcher*. Materialul din 7 mai privind sondajul electoral informează: *“Candidatul independent la funcția de primar al Capitalei Silvia Radu și socialistul Ion Ceban se vor bate în turul doi la alegerile locale noi din 20 mai din Chișinău”*. O astfel de prezentare a datelor sociologice este subiectivă, știind că rezultatele sondajelor de opinie nu trebuie prezentate ca fiind un fapt împlinit, acestea oferind date despre opțiunile electoratului, nu și rezultatele finale ale alegerilor. Pe lângă cifrele din sondaj, după ce este prezentat procentajul pe care Silvia Radu ar putea să-l ia în alegeri, se face trimitere la reprezentanții instituției care a realizat cercetarea: *„mulți, aproape 12 la sută, au menționat că ei își doresc o femeie independentă la conducerea municipiului, o femeie care nu face promisiuni goale, care înțelege mai bine problemele femeilor și deja s-a micșorat această distanță dintre Ion Cebanu și Silvia Radu. Doamna Silvia și-a organizat o campanie electorală, un mesaj electoral foarte pozitiv”*.

Știrea din 8 mai – *Silvia Radu îi amenință cu demisia pe funcționarii de la Primărie, care nu-și fac bine treaba* – face trimitere la o postare de pe o rețea de socializare în care candidata își exprimă nemulțumirea în legătură cu faptul că după plecarea sa de la Primărie, unii funcționari nu muncesc așa cum ar trebui și promite să-i concedieze pe unii, după ce va reveni la Primărie.

În materialul din 7 mai, *Reparațiile de pe străzile Capitalei sunt în toi. Până acum a fost plombată o suprafață de 40 de mii de metri pătrați*, în final se menționează că pe „*timpul în care ocupa funcția de primar interimar al Capitalei, Silvia Radu a anunțat că va plomba gropile de pe toate străzile din Capitală, inclusiv și din curțile blocurilor*”.

Pe lângă informațiile despre subiectele propriu-zise, în unele materiale sunt selectate și incluse informații de context preluate din sondajele de opinie care o creditează pe Silvia Radu cu șanse de a accede în turul doi de scrutin: *Silvia Radu: Voi lupta până la capăt. Candidatul independent la funcția de primar al Capitalei denunță campaniile de denigrare împotriva ei* (8 mai).

În materialul *Silvia Radu: La Primărie trebuie să lucreze oameni profesioniști și integri, să cunoască cum să rezolve problemele locuitorilor Capitalei*, din 9 mai, candidata independentă vorbește despre necesitatea unor *oameni integri, care să rezolve probleme cetățenilor, dar nu ale partidului*.

În știrea cu caracter electoral indirect *După trei decenii de beznă, parcul Râșcani de pe strada Braniștii din Capitală, s-a luminat la propriu*, din 9 mai, este inclus un citat al Silviei Radu: „*Mă bucur foarte mult că angajații Primăriei continuă proiectele pe care le-am început, iar oamenii au doar de câștigat*”.

La 10 mai, într-un material intitulat *Suținătorii Silviei Radu investesc în Capitală și suburbii. Un agent economic a amenajat un teren de joacă pentru elevii liceului Toader Bubuog* se vorbește despre decizia unui agent economic de a se implica în campania „*Fă ceva bun pentru Chișinău*” a candidatului independent, *Silviei Radu*.

O altă știre, cu titlul *Sondaj: Candidatul independent la funcția de primar al Capitalei, Silvia Radu ar câștiga în turul doi al alegerilor locale*, din 11 mai, identică cu materialul de la Prime, de asemenea include în lead afirmația că Ion Ceban și Silvia Radu vor câștiga în primul tur, după care este prezentat un scenariu al sociologilor privind șansele de câștig ale acesteia în turul doi.

La fel de tendențios a fost reflectat Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, informațiile fiind selectate astfel încât să-l defavorizeze. Astfel, la 5 mai, Canal 2 a difuzat o știre de la o conferință de presă a lui Năstase, din care a omis informația despre acțiunea propriu-zisă, axându-se pe faptul că acesta a ignorat o întrebare de-a jurnalistului cu privire la averea sa.

În concluzie, în perioada de raport, Canal 2 a continuat să o favorizeze masiv pe candidata independentă Silvia Radu, aceasta beneficiind de spațiu voluminos, dar și de contextul pozitiv al celor 11 știri în care a fost protagonistă.

Ceialți câțiva candidați despre care s-a vorbit în știrile relevante de la Canal 2 au apărut în diferite contexte: Andrei Năstase – negativ (trei știri), Valeriu Munteanu, PL – neutru (două mențiuni), Reghina Apostolova, Partidul Șor – neutru (o știre), negativ (două știri) și pozitiv (o știre), Ion Ceban – pozitiv (trei știri) și negativ (o mențiune), Constantin Codreanu, PUN – neutru două mențiuni). Toți candidații pentru primăria Bălți au fost menționați în cele două știri privind rezultatele sondajelor electorale.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Postul a informat preponderent despre acțiunile candidatei Silvia Radu, eșuând să ofere acces egal în știri tuturor concurenților electorali.

Cele trei materiale controversate relevante puse pe post de Canal 2 au inclus opiniile tuturor părților vizate, dar nu au asigurat un echilibru al surselor. De exemplu, știrea controversată privind acuzațiile liderului PUN Anatol Șalaru la adresa candidatei Partidului Șor, Reghina Apostolova, conține și replica lui Ilan Șor, liderul partidului, dar se remarcă totuși un dezechilibru din punct de vedere al spațiului alocat ambelor părți din conflict, Șor fiind dezavantajat (8 mai). La fel, materialul despre Andrei Năstase, în care este acuzat că s-ar

eschiva de la prezentarea informațiilor despre avere, nu este inclusă informația actualizată privind declarațiile de avere.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada monitorizată, Canal 2 a utilizat un limbaj relativ echilibrat la adresa concurenților electorali. *Din punctul de vedere al utilizării imaginilor*, în știrea din 5 mai, de la conferința de presă a lui Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM a fost folosit același procedeu (sau aceeași știre) ca la Prime – repetiția imaginilor și a sunetului, pentru a-l pune pe Năstase în lumină negativă.

Publika TV

Implicarea în campania electorală

Pe 5 aprilie 2018, „General Media Grup Corp.” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul Publika TV, a anunțat CCA că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”. Totuși, în perioada 5 – 11 mai 2018, postul de televiziune Publika TV a difuzat 15 știri cu caracter electoral, direct sau indirect. Tematicile acestora s-au referit la prezentarea priorităților unor candidați electorali (5-6-7 mai), excluderea unor concurenți din cursa electorală (10 – 11 mai), publicarea datelor sondajelor de opinie publică (11 mai).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Majoritatea știrilor difuzate de Publika TV referitoare la concurenții electorali sau la scrutinul pentru alegerile locale au fost părtinitoare, promovând-o și favorizând-o direct pe Silvia Radu, candidata independentă pentru alegerile municipale din Chișinău, și defavorizându-l direct pe Andrei Năstase, candidatul comun al PPDA/PAS/PLDM. Astfel, opt din cele 15 știri au favorizat-o direct pe Silvia Radu, iar patru din acestea l-au pus într-o lumină complet negativă pe Andrei Năstase. O știre l-a defavorizat pe Valeriu Munteanu, candidat PL. Cele două știri cu și despre Reghina Apostolova, candidata Partidului Șor, au fost neutre, abordând tematica excluderii acesteia din cursa electorală pentru funcția de primar al municipiului Chișinău. De asemenea, Publika TV a difuzat o știre despre lansarea în campanie a Alexandrei Can, candidata PNL pentru funcția de primar al municipiului Chișinău.

În majoritatea știrilor, Publika TV a admis amestecul faptelor cu opiniile, în cazul candidaților agreați (Silvia Radu) prezentându-i într-un context laudativ și pozitiv, în timp ce în cazul altora și-a manifestat deschis antipatia, etichetându-i și atacându-i direct (Andrei Năstase, Valeriu Munteanu). Silvia Radu a fost subiect al știrilor Publika TV aproape zilnic în perioada monitorizată (excepție făcând ziua de 5 mai 2018). Spre exemplu, într-o știre de pe 6 mai 2018, Publika TV menționează că: *„Dorințele oamenilor, lege pentru Silvia Radu. Ea a avut mai multe discuții cu oamenii în teritoriu, iar doleanțele lor sunt prioritare”*. În știrea din 8 mai 2018, aceasta este prezentată drept o administratoare capabilă să lupte cu indiferența celor care prestează servicii publice: *„Silvia Radu, candidat la funcția de primar al Capitalei, a fost azi pe teren ca simplu cetățean pentru verificarea lucrărilor de reparație a drumurilor. În timpul vizitei sale, fostul primar s-a enervat de lucrul făcut de mântuială de către muncitori...”*. În știrea din 9 mai 2018, Radu este prezentată ca singurul candidat care poate lupta cu corupția: *„Silvia Radu spune că a rămas uimită când a aflat că unele străzi din Capitală au fost reparate pentru că acolo locuiesc rudele unor funcționari”*. De asemenea, aceasta este prezentată drept candidatul care este susținut de majoritatea locuitorilor municipiului, implicit și de agenții economici, care s-au arătat deschiși inițiativelor ei: *„Susținătorii Silviei Radu investesc în suburbii. Un teren de joacă a fost amenajat în curtea liceului din Bubuieci”*. În știrile publicate pe 11 mai 2018, Silvia Radu este prezentată drept candidatul cu cele mai mari șanse de a fi ales în funcția de primar al municipiului Chișinău: *„Candidatul independent pentru funcția de primar al Capitalei, Silvia Radu, și socialistul Ion Ceban se vor bate în turul doi al alegerilor*

locale”; „Sociologii susțin că Silvia Radu a reușit să câștige încrederea electoratului, fiindcă ea candidează independent”.

Pe de altă parte, candidatul comun al PPDA/PAS/PLDM a fost defavorizat în toate cele patru știri, în care a apărut în calitate de protagonist. În cazul acestui candidat, Publika TV a recurs la etichetări, ironie, sau acuzații și critici directe. Într-o știre din 5 mai 2018, Publika TV a titrat: „Năstase tace mâlc”, continuând în textul știrii cu: „După ce reporterul i-a adresat întrebările incomode, liderul DA i-a oferit cuvântul unui alt jurnalist, iar colegul său de partid, Alexandru Slusari, s-a amuzat copios pe seama situației”. Într-o altă știre din 8 mai 2018, Publika TV a titrat: „Șoc și isterie pentru Năstase”, continuând în text cu: „Tendința dezastruoasă a fost prefigurată încă de la sfârșitul lunii aprilie, când șeful staff-ului electoral al liderului PPDA, Alexandru Machedon, a publicat pe Facebook cifrele înfrumusețate, ca să-l scoată în avantaj pe patronul său, scrie politics.md. Liderul PPDA a făcut isterie atunci și l-a obligat pe Machedon să șteargă cifrele care confirmă situația dezastruoasă pentru candidatul susținut de Maia Sandu”. În altă știre din 11 mai 2018, acest post de televiziune a titrat: „Băsescu îl distruge pe Năstase: E o copilărie să ceri retragerea candidaților din cursa electorală”, ulterior menționând în textul știrii că: „...Anterior, liderul PDA, Andrei Năstase, finul de cununie al condamnatului fugar Victor Țopa a îndemnat candidații din partea partidelor proeuropene să se retragă din cursa electorală în favoarea sa”. În aceeași zi, Publika TV într-o altă știre apelează din nou la o etichetare: „...iar dacă Silvia Radu se va duela cu finul oligarhului condamnat penal Țopa, Andrei Năstase, atunci ar câștiga detașat. Candidatul independent ar acumula 59 la sută, iar candidatul binomului PPDA-PAS 41 de procente”.

Candidatul PL, Valeriu Munteanu, a fost vizat într-o singură știre, în care a fost defavorizat și prezentat în context negativ. Astfel, în știrea din 7 mai 2018, despre lansarea în campania electorală a Alexandrei Can, candidata PNL, aceasta a criticat unele promisiuni lansate în campania electorală de contracandidații săi, în special referindu-se la cele ale lui Valeriu Munteanu. Acestuia din urmă, Publika TV nu i-a oferit dreptul la replică. Reghina Apostolova a fost subiect de știre în trei reportaje (8 mai 2018: „Șalaru: Un candidat la Primăria Chișinău își finanțează campania electorală cu bani din Rusia”; 10 mai 2018: „Candidatul Partidului ȘOR respinge acuzațiile liderului PUN, care susține că ar fi finanțat campania electorală pentru fotoliul primăriei Chișinău cu bani din Rusia”; 11 mai 2018: „Candidatul Partidului ȘOR, Reghina Apostolova a fost SCOASĂ din cursa electorală”). Toate acestea s-au referit fie la inițiativa PUN de excludere a acestei candidate din cursa electorală, fie la faptul că Apostolova respinge acuzațiile, fie la anunțul făcut de CEC prin care instituția a decis excluderea acesteia. În toate cele trei cazuri, Reghina Apostolova a fost prezentată într-un context neutru.

Candidatul PSRM, Ion Ceban a fost menționat în două știri difuzate de Publika TV, ambele datând din 11 mai, care s-au referit la datele unui sondaj de opinie: „Silvia Radu și Ion Ceban, favoriți pentru funcția de primar al Capitalei. Ce arată datele unui sondaj”; „Sondaj: Silvia Radu ar câștiga fotoliul de primar al Capitalei în turul doi al alegerilor locale”. Ion Ceban a fost prezentat într-un context neutru în ambele cazuri.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Publika TV a difuzat cinci știri controversate. Doar în una din ele, părții vizate i-a fost asigurat dreptul la replică/opinie – 8 mai 2018: „Șalaru: Un candidat la Primăria Chișinău își finanțează campania electorală cu bani din Rusia”. În celelalte patru știri, Publika TV nu a asigurat dreptul la replică/opinie părții vizate și/sau acuzate direct în material. Trei din aceste știri l-au vizat direct pe Andrei Năstase, candidatul comun al PPDA/PAS/PLDM: 5 mai 2018: „NĂSTASE TACE MÂLC. Liderul DA a refuzat să spună dacă a achitat impozitele pentru banii primiți în perioada 2009-2013”; 8 mai 2018: „Șoc și isterie pentru Năstase! Sondajul care arată că el va obține un scor foarte slab la alegerile locale”; 11 mai 2018: „Băsescu îl distruge pe Năstase: E o copilărie să ceri retragerea candidaților din cursa electorală”. Nu i-a fost asigurat dreptul la replică nici lui Valeriu Munteanu, candidatul PL, în știrea din 7 mai 2018, în care Alexandra Can l-a criticat pe Valeriu Munteanu pentru unele inițiative electorale lansate de acesta.

Limbajul și imaginile video utilizate

Publika TV a recurs la un limbaj laudativ în adresa unor concurenți electorali (ex: Silvia Radu) și unul peiorativ și cu etichetări în adresa altor candidați electorali (ex: Andrei Năstase). Astfel, candidatul comun al PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase a fost etichetat drept: „...*finul de cununie al condamnatului fugar Victor Țopa*” (11 mai 2018); „*Andrei Năstase, candidatul binomului PPDA-PAS*” (11 mai 2018); „*finul oligarhului condamnat penal Țopa, Andrei Năstase*”. Pe de altă parte, Silvia Radu este prezentată drept „...*fostul primar interimar al Capitalei*” (10 mai 2018); sau „...*candidatul independent pentru Primăria Capitalei*” (8 mai 2018).

Jurnal TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 5 – 11 mai 2018, în principalul jurnal de știri al zilei de la ora 19.00, Jurnal TV a difuzat 19 știri și reportaje care au vizat direct sau indirect campania electorală pentru alegerile noi din 20 mai 2018. 15 știri și reportaje au fost difuzate la rubricile tematice „Electorală Chișinău 2018” (12 știri) și „Electorală Bălți 2018” (trei știri), iar alte șase materiale care i-au vizat pe candidații înregistrați în alegeri au fost difuzate în afara acestor rubrici tematice. Subiectele știrilor difuzate la rubricile electorale tematice au vizat: programele și prioritățile concurenților electorali, organizarea unor evenimente de divertisment de către aceștia, excluderea unui candidat din cursa electorală și organizarea dezbaterilor electorale între candidații pentru funcția de primar al municipiului Bălți.

Totodată, Jurnal TV a publicat știri și reportaje cu caracter electoral și în afara secțiunii dedicate alegerilor locale noi din 2018. În cele mai multe cazuri acestea au vizat contestarea la CEC a semnăturilor colectate pentru înregistrarea în cursa electorală a candidatei independente Silvia Radu (5 mai 2018); protestul organizat de reprezentanții PPDA, PAS și PLDM în fața Parlamentului la care au cerut „...*presă liberă, justiție independentă, alegeri corecte*” (8 mai 2018); PDM este acuzat de difuzarea și multiplicarea știrilor false în adresa lui Andrei Năstase, candidat comun PPDA/PAS/PLDM (9 mai 2018); conferința de presă a analistului politic Oazu Nantoi (10 mai 2018); și o știre în baza investigației jurnalistice a Ziarului de Gardă despre averea lui Ion Ceban, candidat PSRM (11 mai).

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

Toate știrile inserate de Jurnal TV la rubricile electorale au fost neutre și au inclus informație de bază, în mare parte despre prioritățile candidaților electorali. Fiecare candidat care a fost vizat în știre a beneficiat de includerea inserturilor video cu declarațiile lui/ei directe. Astfel, la rubrica tematică au fost difuzate patru știri despre Andrei Năstase, candidatul PPDA/PAS/PLDM; patru știri despre Ion Ceban, candidatul PSRM; două știri despre candidata Partidului Șor, Reghina Apostolova; și câte o știre despre activitățile candidaților Valeriu Munteanu, PL, Silvia Radu, candidată independentă, și Alexandra Can, candidată PNL.

În cazul campaniei electorale pentru primăria municipiului Bălți, Arina Spătaru, candidata PPDA, a fost subiect electoral pentru două din știrile difuzate de Jurnal TV la rubrica Electorală Bălți 2018. Una din ele, din 5 mai, a fost despre organizarea unui turneu de fotbal, iar a doua a fost un reportaj difuzat pe 10 mai 2018 de la dezbaterile electorale organizate de postul de radio public „Radio Moldova”, în cadrul căruia au mai participat și alți candidați electorali pentru primăria municipiului Bălți: Alexandr Usafii (PSRM), Vasile Bolea (reprezentant PAS) și Sergiu Burlacu (PUN). De fiecare dată candidatul PPDA/PAS/PLDM în cazul municipiului Chișinău, și candidata PPDA pentru municipiul Bălți au fost plasați primii în rubricile tematice, ceea ce poate fi calificat drept o favorizare a acestora de către Jurnal TV.

În știrile din afara rubricii tematice „Electorală 2018”, care au reflectat însă tematica electorală și/sau activitatea candidaților, Jurnal TV a defavorizat-o pe candidata independentă Silvia

Radu în două știri. În știrea din jurnalul de știri din 7 mai 2018, *Ședință cu scandal la CEC* despre contestarea semnăturilor depuse la CEC de Silvia Radu pentru a fi admisă în cursa electorală, Jurnal TV a făcut uz de amestecul faptelor și opiniilor: *„Ședință de pomină la CEC. Șefa instituției, Alina Russu s-a încurcat în propriile declarații când a venit timpul să fie dezbătută contestarea cu privire la înregistrarea Silviei Radu, drept candidat pentru funcția de primar al Chișinăului”*. Într-un context negativ a fost prezentat în știrile electorale în afara rubricii tematice și Ion Ceban, candidatul PSRM. Pe lângă știrea menționată mai sus, unde Ceban a fost defavorizat, la fel ca și Silvia Radu, prin neasigurarea dreptului la replică/opinie, acesta a mai fost vizat într-o știre din 9 mai 2018, despre *„Focurile de artificii din noaptea dinspre 8-9 mai, care au deranjat locuitorii capitalei”*, Jurnal TV menționând că *„...de la eveniment nu a lipsit candidatul PSRM pentru primăria capitalei și Igor Dodon”*. Chiar dacă a fost doar menționat, Ion Ceban a fost prezentat oarecum în context negativ datorită accentului și tematicii știrii. De asemenea, Jurnal TV a publicat o știre pe 11 mai – *Familia Ceban, cu tranzacții întortocheate*, în baza informației din investigația despre averea lui Ion Ceban, publicată de Ziarul de Gardă. Reporterii Jurnal TV a admis în această știre amestecul faptelor cu opiniile: *„Ion Ceban, candidatul socialiștilor pentru funcția de primar al Chișinăului, o duce bine pe bani europeni sau americani”*.

Pe de altă parte, Andrei Năstase, candidatul comun PPDA/PAS/PLDM, a fost prezentat în context pozitiv în știrile din afara rubricii electorale tematice. În una din știrile din 8 mai 2018, Jurnal TV titra *„Vor instituții de tip european... Reprezentanții PPDA, PAS și PLDM au protestat în fața Parlamentului... Au cerut o presă liberă, justiție independentă, alegeri corecte”*, iar Andrei Năstase a fost intervievat direct și prezentat drept *„președintele Platformei DA”*. Într-o altă știre, din 9 mai, *„PDM acuzat de știri false”*, Jurnal TV a menționat că *„PDM s-ar face responsabil de știrile false răspândite împotriva candidatului unic al forțelor anti-oligarhice pentru primăria Chișinău, Andrei Năstase”*, dând astfel de înțeles că doar acest candidat poate lupta cu corupția și sistemul oligarhic.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Materiale controversate care au fost difuzate în perioada 5-11 mai 2018 de către Jurnal TV nu au asigurat de fiecare dată opinia celor vizați, acuzați sau prezentați în context negativ. Astfel, în știrile și/sau reportajele care au prezentat-o în context negativ pe Silvia Radu și Ion Ceban nu au inclus și opinia acestora. Totuși, în unele cazuri, Jurnal TV a menționat că *„...cei vizați nu au fost de găsit pentru a veni cu o replică”* sau *„...cei vizați nu au comentat deocamdată”*. Exemplu: știrea difuzată la 10 mai, în care analistul politic Oazu Nantoi menționează că *„...tandemul politic Silvia Radu-Ion Ceban au porunca de la stăpânii lor politici Vladimir Plahotniuc-Igor Dodon de a crea un front comun împotriva candidatului Andrei Năstase...”*, Jurnal TV s-a rezumat la a menționa că *„...cei vizați nu au fost de găsit pentru a veni cu o replică”*.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe parcursul perioadei monitorizate, Jurnal TV nu a folosit limbaj sau imagini în reportaje cu conținut electoral care să nu fie conforme normelor și principiilor deontologice.

RTR Moldova

Implicarea în campania electorală

În intervalul 5 – 11 mai 2018, postul RTR Moldova, în ediția informativă principală a zilei de la ora 20.00, a difuzat 24 de știri cu caracter electoral direct sau indirect. Două dintre ele s-au referit la alegerile din municipiul Bălți, iar restul – la cele din Chișinău. În jurnalul din 9 mai nu a fost inclusă nicio știre referitoare la alegerile locale. În subiecte au fost vizați direct: candidatul PSRM Ion Ceban (de cinci ori); candidatul PL Valeriu Munteanu (de trei ori); candidatul PPDA/PAS/PLDM Andrei Năstase (de trei ori); candidatul PUN Constantin Codreanu (de două ori); candidatul independent Silvia Radu (de două ori); candidatul Partidului Șor Reghina

Apostolova (în trei subiecte, dintre care unul este interviu în studio, din seria interviurilor postului cu fiecare candidat la Primăria Chișinău); candidatul formațiunii „Casa Noastră Moldova” Alexandru Roșco (o dată); candidatul Partidului Popular Maxim Brăila (o dată); candidatul Partidului Democrația Acasă Vasile Costiuc (o dată); candidatul PNL Alexandra Can (o dată). Reghina Apostolova a apărut și indirect în două știri: una în care Valeriu Munteanu solicita scoaterea ei din cursă, iar a doua – referitoare la un eveniment de partid la Taraclia. Candidații Alexandru Mățu (Partidul Ruso-Slavean) și Victor Strătilă (Partidul Verde Ecologist) nu au fost reflectați în știrile RTR.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Subiectele au fost grupate într-o rubrică specială „Alegeri locale noi 2018”. În general, reporterii nu au avut o atitudine critică față de candidați, nu au verificat, cel puțin în cazurile în care acest lucru era posibil, fezabilitatea promisiunilor lor sau nu au adăugat informații de context care ar fi ajutat telespectatorul să își dea seama de relevanța promisiunilor. Jurnaliștii s-au rezumat la transmiterea mesajelor candidaților.

Numeric, la RTR Moldova este avantajat candidatul socialiștilor Ion Ceban. În fiecare buletin monitorizat a fost inserată câte o știre despre promisiunile lui (cinci știri), iar într-o a șasea știre Ceban este pomenit în treacăt, fiind numit de Silvia Radu drept unul dintre principalii ei concurenți, alături de Andrei Năstase. Toate știrile despre Ceban au fost făcute cu filmări de la evenimentele organizate de acesta, în timp ce unele știri despre alți candidați au fost realizate în baza fotografiilor sau postărilor de pe Facebook: știrea despre Constantin Codreanu la Sângera (7 mai); știrea despre Andrei Năstase în vizită la studenții la medicină sau știrea despre Valeriu Munteanu care cere excluderea candidate Partidului Șor din alegeri.

În expunerea subiectelor despre Ion Ceban reporterii au manifestat o ușoară părtinire: *„Dar iată următorul candidat continuă să înțeleagă problemele stringente ale vieții sociale. Oprirea exodului medicilor peste hotare. Este încă o sarcină prioritară a candidatului socialiștilor”. „Nu a uitat Ion Ceban nici de studenții din universitățile de medicină. Pentru ei, el va institui o bursă specială. Candidatul la Primărie din partea PSRM crede că măsurile pentru rezolvarea problemelor sistemului de sănătate trebuie luate de urgență, altfel, în viitorul apropiat nici în capitală, dar nici în Moldova, medicii nu vor mai avea pe cine trata”* (7 mai);

Ușor părtinitoare a fost și știrea despre eliminarea Reghinei Apostolova, Partidul Șor, din cursa electorală. Reporterii au făcut un reportaj amplu de la judecătoria care a decis excluderea, însă nu au menționat motivele deciziei și faptul că finanțarea din exterior a partidelor (motivul excluderii) este interzisă. În textul său, reporterul a spus: *„După părerea șefului partidului, Ilan Șor, astăzi s-a dat răspuns la principala întrebare: dacă vor fi construite drumuri în Chișinău, dacă vor fi plătite indemnizații pentru mame, dacă vor fi deschise farmaciile sociale sau primăria va fi din nou condusă de un **politican**”*.

În privința lui Valeriu Munteanu, în știrea din 7 mai despre solicitarea candidatului PL de a scoate Partidul Șor și a candidatului său din cursa pentru municipiul Chișinău, deoarece ar implica în campanie persoane din afara țării, s-a observat o ușoară notă de ironie și amestecul faptelor cu opiniile: *„Și din nou cu cereri de exclus și de interzis. Candidatul Valeriu Munteanu...”*.

În afară de știrile incluse în rubrica „Alegeri locale noi 2018”, în jurnale au fost inserate o serie de știri despre activitățile din raioane ale partidului Șor și liderului acestuia sau despre activitatea de primar la Orhei a lui Ilan Șor. Având în vedere că **Reghina Apostolova**, candidata (deja exclusă din cursă) a Partidului Șor, apare pe panourile electorale alături de Ilan Șor, iar unul dintre mesajele ei electorale este: *„Am putut la Orhei, vom putea și în Chișinău”*, aceste știri urmăresc formarea unei atitudini pozitive la telespectatori față de acest partid și candidata sa. Exemple: în știrea de pe 7 mai despre un eveniment organizat de Ilan

Șor la Taraclia reporterul spune: „Programul prezentat de Ilan Șor este susținut de tot mai mulți cetățeni. Ei sunt siguri – proiectele realizate cu succes la Orhei vor deveni realitate nu doar în orașul Taraclia, dar în toate localitățile Republicii Moldova”; în același buletin a fost difuzată o altă știre, în care sunt prezentate proiectele considerate de succes la Orhei. Subiectul sugerează că acest partid poate face același lucru, prin candidatul său, și la Chișinău.

Trebuie menționat și faptul că despre unii candidați RTR Moldova a realizat știri chiar și atunci când aceștia nu organizau evenimente. De exemplu, pe 11 mai au fost difuzate trei subiecte la inițiativa redacției, din preluări ale declarațiilor candidaților făcute pentru alte media: Andrei Năstase la un post TV; Vasile Costiuc și Alexandru Roșco – la radio. Acest fapt poate însemna încercarea redacției de a asigura un echilibru informațional referitor la electorală, pentru a nu dezavantaja candidații care nu organizează în fiecare zi evenimente electorale.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Postul monitorizat a difuzat în această perioadă două știri de conflict. Ambele au vizat-o pe Reghina Apostolova: Valeriu Munteanu cere scoaterea candidatei și a partidului acesteia din cursă pe motiv că implică persoane străine în campanie; excluderea Reghinei Apostolova din cursă. În primul caz știrea a fost echilibrată, redacția transmițând și reacția părții vizate. În a doilea – atât Ilan Șor, cât și candidata partidului său au declarat că *“astăzi pe noi nu doar că nu ne iubesc, de noi se tem” și că “decizia de astăzi este pur și simplu bezpredele”*. Toată știrea a fost făcută dintr-o singură perspectivă, au fost folosite doar sursele unei părți implicate în conflict, prezentând-o pe Reghina Apostolova și pe partidul ei drept victime ale sistemului, persoane incomode pentru alți candidați. Reporterii nu au spus nimic nici despre cine a cerut eliminarea din cursă – liderul PUN, Anatol Șalaru, și Comisia Electorală Centrală – și nici despre argumentele aduse de aceștia.

Limbajul și imaginile video utilizate

În limbajul știrilor RTR Moldova nu au fost înregistrate elemente ce nu ar corespunde Codului deontologic al jurnalistului și nu au fost folosite etichete. În ce privește imaginile video, ușor neglijat în imagini a fost candidatul Partidului Popular, Maxim Brăila. În singura știre care l-a vizat (10 mai, referitoare la proiectul său de reamenajare a Pieței Centrale) și unde a răsădit doar textul reporterului, au fost proiectate mai mult imagini cu tarabe de la piață și doar la final, 2-3 secunde, a fost inclusă o imagine video în care apărea candidatul. Tertipuri de montaj sau alte elemente de distorsionare a realității în știrile electorale difuzate de RTR Moldova nu au fost înregistrate.

NTV Moldova

Implicarea în campania electorală

În perioada 5-11 mai 2018, postul privat de televiziune NTV Moldova a difuzat în cadrul principalelor buletine de știri 13 subiecte cu caracter electoral, inserate în rubrica specială „Electorală. Alegeri locale noi 2018”. De remarcat că în unele cazuri postul tv a practicat referirea la câțiva candidați electorali într-un singur subiect. Materialele au vizat programele electorale ale unor candidați, rezultatele unui sondaj de opinie privind opțiunile de vot ale cetățenilor municipiilor Chișinău și Bălți, acuzațiile reciproce pe care și le-au adus candidații în perioada de raportare, dar și mesajul unui grup de ONG-uri către toți candidații înscrși în cursa electorală pentru alegerile locale noi. Cea mai mare parte a materialelor difuzate a vizat alegerile din municipiul Chișinău, dar în patru subiecte difuzate de NTV Moldova apare și un candidat la funcția de primar al municipiului Bălți.

Dintre candidații înscrși în cursa pentru alegerile locale noi, cele mai multe apariții directe sau indirecte le-a avut Ion Ceban (PSRM). Candidatul socialiștilor a fost vizat în mod direct în patru

materiale, și indirect în alte trei. Alți candidați mediatizați de NTV Moldova au fost: Alexandr Usatii (PSRM, pentru primăria Bălți, o dată direct și o dată indirect), Silvia Radu (candidată independentă – cinci apariții indirecte), Valeriu Munteanu (PL – două apariții directe), Andrei Năstase (PPPDA/PAS/PLDM – două mențiuni indirecte), Alexandra Can (PNL, o apariție directă), Constantin Codreanu (PUN – o apariție indirectă) și Reghina Apostolova (Partidul Șor, două apariții indirecte).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Postul NTV Moldova a încălcat principiul imparțialității și al obiectivității în prezentarea majorității materialelor cu un caracter electoral, partizanatul politic fiind evident în favoarea candidaților PSRM pentru funcția de primar al municipiilor Chișinău și Bălți. Candidatul socialiștilor pentru funcția de primar al municipiului Chișinău a beneficiat de cel mai mult timp pentru aparițiile directe în cadrul buletinelor de știri, toate intervențiile directe și indirecte ale acestuia fiind în context pozitiv (7). Majoritatea subiectelor au vizat programul electoral al lui Ion Ceban, cu prezentarea mai multor detalii ale acestuia (de exemplu: *Condiții mai bune pentru medici* – 7 mai; *Sprijin pentru nevoiași* – 8 mai, *Locuințe accesibile pentru tineri* – 10 mai, *Sporuri salariale pentru asistenți sociali* – 11 mai). În același timp, în materialul intitulat *Socialiștii, favoriți la alegerile din 20 mai*, difuzat pe 7 mai, Ion Ceban, dar și colegul său de partid Alexandr Usatii, care candidează pentru funcția de primar al municipiului Bălți, sunt favorizați de textul știrii. După ce se prezintă rezultatele unui sondaj care i-ar plasa pe candidații socialiști în topul preferințelor cetățenilor, urmează fraza: „*Oamenii și-au argumentat opțiunea prin faptul că aceștia sunt bine instruiți, au idei concrete de modernizare, nu fac promisiuni deșarte, sunt patrioți, disciplinați și hotărâți*”, deși niciun autor al studiului nu face astfel de declarații în materialul difuzat de NTV Moldova. Nu în ultimul rând, Ion Ceban și Alexandr Usatii apar în două subiecte în afara rubricii dedicate alegerilor. În primul caz ambii candidați pot fi văzuți în imaginile din relatarea unui subiect despre 1 mai (în buletinul de pe 6 mai), fără însă a avea o intervenție directă în știre. În alte două subiecte, difuzate pe 9 mai, ambii candidați apar atât în imaginile de la manifestațiile dedicate zilei de 9 mai, cât și au intervenții directe în materiale, fiind prezentați în calitate de consilieri municipali din partea PSRM.

La rândul său, candidata independentă Silvia Radu este defavorizată în toate cele cinci apariții indirecte. Astfel, pe 7 mai, numele Silviei Radu apare în titlul unui grupaj de știri cu un caracter electoral („*Radu, acuzată de fraudă*”), iar în cadrul acestuia candidata este, în două rânduri, ținta acuzațiilor din partea altor candidați. Într-un alt grupaj de materiale electorale, difuzat pe 8 mai, numele candidatei apare de alte două ori în contextul acuzațiilor din partea colegilor de campanie electorală, replica acesteia fiind prezentată într-un singur caz. Nu în ultimul rând, în materialul intitulat „*Conflict cu implicarea unui deputat*”, difuzat pe 11 mai în afara rubricii dedicate alegerilor noi, unul dintre protagoniștii știrii, un locatar nemulțumit de gestionarea de către președintele cooperativei fondurilor comune, afirmă următoarele: „*Am scris o cerere la primărie, dnei Silvia Radu, și am cerut ca să ne primească, nici răspuns nu am primit, și ea vrea ca să fie primar...*”.

De asemenea, jurnaliștii au dat dovadă de subiectivitate în cazul relatărilor despre acțiunile/declarațiile candidatului Andrei Năstase (PPPDA/PAS/PLDM). De exemplu, într-un subiect difuzat pe 7 mai textul știrii este următorul: „*Între timp, candidatul comun al PPPDA și PAS Andrei Năstase s-a lăudat astăzi că ar fi, mai nou, singurul candidat care luptă cu mafia imobiliară*”, iar în altul, difuzat pe 8 mai, despre același candidat postul TV menționează că „*Andrei Năstase continuă să vorbească despre oligarhi și mafie*”, deși Năstase nu folosește niciunul dintre aceste cuvinte în intervenția din respectivul material.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada 5-11 mai 2018, șapte știri cu tematică electorală difuzate de postul de televiziune NTV Moldova în cadrul principalului buletin de știri au avut un caracter conflictual. În patru cazuri, postul a asigurat echilibrul surselor, iar în trei cazuri acest principiu nu a fost respectat

(într-un subiect difuzat pe 8 mai, în care Andrei Năstase o acuză pe Silvia Radu, (și pe Nistor Grozavu) de gestionare defectuoasă a sectorului imobiliar; într-un material difuzat pe 11 mai (în afara rubricii dedicate alegerilor), în care Silvia Radu este acuzată de către un locuitor al unui bloc de inactivitate; și într-un subiect difuzat pe 11 mai în care Ilan Șor declară (fiind citat): 1) că va depune contestații la CEC pe numele a doi candidați (Andrei Năstase și Constantin Codreanu), pe motiv că ar fi încălcat legislația electorală apărând alături de demnitari străini sau fiind susținuți public de aceștia; și 2) că PUN ar fi finanțat din România). În niciunul dintre cazurile citate opinia părții vizate/acuzate nu a fost prezentată.

Limbajul și imaginile video utilizate

Textele știrilor electorale difuzate de NTV Moldova în perioada monitorizată au conținut adjective, aprecieri, note subiective, accente, care, pe lângă faptul că nu trebuie să constituie elementele unei știri, au putut distorsiona faptele relatate, și influența opinia publicului într-o direcție sau alta. Deși nu s-au utilizat etichetări, expresii jignitoare sau ofense la adresa candidaților, textele părtinitoare și limbajul diferențiat folosit în raport cu претендентii la funcția de primar al municipiilor Chișinău și Bălți au fost evidente. De asemenea, deși postul nu a utilizat imagini trucate, care să poată induce consumatorul de informație în eroare, a permis apariția a doi candidați, reprezentanți ai aceluiași partid politic, în imaginile care însoțeau subiecte fără legătură cu alegerile locale noi.

Accent TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 5-11 mai 2018, postul privat cu acoperire regională Accent TV a difuzat 14 materiale cu un caracter electoral, inserate la rubrica „*Alegeri locale noi 2018*”. Subiectele au vizat programele electorale ale unor candidați la funcția de primar al municipiului Chișinău, dar și rezultatele unui sondaj de opinie cu privire la posibilele opțiuni de vot ale cetățenilor, publicat în perioada de raport, sau acuzațiile/replicile unor candidați la adresa altora. Materialele s-au referit preponderent la alegerile locale noi din municipiul Chișinău, și în subiectul despre datele sondajului de opinie s-au menționat câțiva candidați pentru primăria municipiului Bălți.

Dintre candidații mediatizați de către Accent TV, Ion Ceban (PSRM) a avut cele mai multe apariții în știrile cu caracter electoral. Mai exact, candidatul apare în patru materiale în calitate de protagonist, subiectele directe referindu-se la programul său electoral. Cele patru produse jurnalistice îmbină știrea cu reportajul, prezentând în detalii punctele din programul lui Ion Ceban. Fiecărui subiect i-a fost acordat până la trei minute în rubrica specială, candidatul având, în toate cazurile, intervenții directe. În alte două materiale difuzate de Accent TV în perioada de referință, candidatul PSRM la funcția de primar al capitalei are apariții indirecte, fiind menționat o dată în contextul prezentării rezultatelor unui sondaj de opinie privind opțiunile de vot ale cetățenilor, și o dată – în cadrul unui subiect în care este vizat Partidul Unității Naționale (PUN) și liderul de onoare al acestuia, Traian Băsescu.

Alți candidați mediatizați în cadrul buletinelor de știri de la Accent TV în perioada 5-11 mai au fost: Andrei Năstase (PPDA – două apariții directe și două indirecte), Valeriu Munteanu (PL – două apariții directe), Silvia Radu (candidată independentă – o apariție directă și două indirecte), Reghina Apostolova (Partidul Șor – o apariție indirectă), Victor Strătilă (PVEM – o apariție directă), Maxim Brăila (PP – o apariție directă) și Constantin Codreanu (PUN – o apariție indirectă).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Postul de televiziune Accent TV a încălcat principiul imparțialității și al obiectivității în majoritatea materialelor cu caracter electoral difuzate în perioada de monitorizare. Astfel, candidatul PSRM la funcția de primar al municipiului Chișinău, Ion Ceban, dar și partidul care l-a înaintat în cursă, au fost favorizați în toate subiectele în care au apărut direct sau indirect (6). Favorizarea a putut fi sesizată atât în titlurile materialelor (de exemplu: *PSRM le propune*

medicilor locuințe (7 mai); candidații socialiști conduc în cursa preelectorală (7 mai); PSRM întinde o mână de ajutor categoriilor defavorizate (8 mai); susținerea familiilor tinere – o prioritate pentru Ion Ceban (10 mai); Ceban îndeamnă ca autoritățile să-și amintească de angajații din sfera socială (11 mai)), cât și în textele acestora, care au îmbinat, în majoritatea cazurilor, elemente de știre și de reportaj. Iată un exemplu: „Autoritățile au uitat complet de asistenții sociali și de problemele cu care se confruntă zilnic în timpul muncii deloc ușoare. Aceștia au salarii mici, locuri de muncă lipsite de condiții elementare, și dacă ar fi puțin, oamenii din propriii bani, încărcăți cu pungă, trebuie să ajungă la persoanele pe care le îngrijesc... Candidatul PSRM Ion Ceban este gata să rezolve aceste probleme....Toate măsurile vor fi implementate de Ion Ceban după victoria sa în alegerile locale...” (11 mai).

În același timp, alți candidați au fost defavorizați de către postul de televiziune Accent TV, prin titluri și texte subiective, cu intercalarea în știri a comentariilor sau/și a opiniilor. Un astfel de tratament a fost aplicat, în două rânduri, în raport cu Andrei Năstase (PPPDA/PAS/PLDM). Primul subiect, intitulat „Deși nu a învins la locale, Năstase se avântă în alegerile parlamentare”, difuzat pe 7 mai, scoate în relief anumite declarații generale ale lui Andrei Năstase, făcute în cadrul unui eveniment electoral. Textul materialului cuprinde următoarea apreciere dată de jurnaliști: „Candidatul la funcția de edil al capitalei a decis să-și extindă campania sa preelectorală și să prindă doi iepuri deodată, să desfășoare campania locală și să se avânte în alegerile parlamentare”. În același mod este difuzat un alt material, cu aceeași tematică, pe 8 mai. Intitulat „Năstase a început pregătirile pentru alegerile parlamentare?”, materialul face referire la alte declarații cu un caracter generalist ale lui Andrei Năstase (despre justiție, viitorul procuror general), iar spre final jurnalistul spune: „Claritatea în declarațiile destul de ciudate cu privire la viitoarea conducere a RM....a adus colega sa de coaliție Maia Sandu, care a specificat faptul că nu se vorbește despre alegerile locale, ci parlamentare...”.

Și candidatul PUN, Constantin Codreanu, a fost defavorizat într-un material difuzat de Accent TV pe 11 mai, inclusiv în raport cu un alt candidat, iar maniera de prezentare a faptelor încalcă principiul imparțialității și al obiectivității. Astfel, în subiectul intitulat „Băsescu: Codreanu – un unionist ideal pentru Chișinău”, jurnaliștii intervin în declarațiile fostului președinte al României, care se referă la calitățile lui Constantin Codreanu, și afirmă: „cu toate acestea, pe cât de gospodar este Codreanu, Băsescu nu prea a avut multe de spus... și că „în context, Băsescu a subliniat că șansele lui Ceban de a deveni primar sunt foarte mari (apare Ion Ceban în imagini), fapt care-l face și mai periculos, mai ales că la parlamentare socialiștii au șanse reale de a obține un scor înalt”.

Candidata independentă Silvia Radu, la rândul ei, a fost defavorizată într-un material difuzat pe 10 mai, inclusiv în raport cu un alt candidat. Astfel, în subiectul intitulat „Fost democrat îndeamnă chișinăuienii să-și dea votul pentru Năstase”, declarațiile lui Oazu Nantoi cu privire la alegeri sunt prezentate în felul următor: „Oazu Nantoi și-a exprimat nemulțumirea față de activitatea Silviei Radu în calitate de edil, și a pus la îndoială faptul că aceasta ar fi un candidat independent...”

Nu în ultimul rând, de o atitudine defavorabilă a jurnaliștilor de la Accent TV a avut parte candidatul PVEM, Victor Strătilă. În materialul „Strătilă intenționează să interzică maxi-taxiurile”, difuzat pe 10 mai, după ce sunt prezentate elemente ale programului electoral al candidatului, jurnalistul intervine cu următorul comentariu: „Candidatul nu a precizat pe contul cui vor fi revopsite blocurile din capitală și dacă oamenii vor fi obligați să le revopsească în culoarea care-i place noului primar al municipiului”.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada monitorizată, Accent TV a difuzat două subiecte conflictuale, și în ambele a prezentat fie opinia celeilalte părți (în subiectul din 7 mai în care Valeriu Munteanu (PL) cere excluderea din cursă a Reghinei Apostolova, Partidul Politic Șor, a fost prezentat și punctul de vedere al respectivului partid), fie a specificat faptul că a doua parte implicată în conflict nu a dorit să comenteze (în subiectul din 10 mai, la declarațiile lui Oazu Nantoi despre îndoiala cu

referire la independența Silviei Radu, postul a specificat faptul că ultima nu a răspuns la acuzații). În același timp, în subiectul difuzat pe 8 mai, în care candidata independentă Silvia Radu „s-a plâns reprezentanților presei despre faptul că o nemulțumește maniera în care oponentii săi își desfășoară campania electorală” (8 mai, Radu se plânge de campanie electorală murdară), Silvia Radu este singura sursă citată, fără a le fi oferită posibilitatea exprimării și altor candidați, aparent vizați de acuzațiile candidatei.

Limbajul și imaginile video utilizate

Cu excepția limbajului părtinitor subiectiv menționat mai sus, Accent TV nu a făcut uz de alte mijloace neconforme deontologiei. Nu s-au utilizat etichetări și/sau limbaj licențios în materialele electorale, iar imagini trucate, susceptibile de a induce publicul în eroare, nu au fost observate. Totuși, într-un material difuzat pe 9 mai la Accent TV, într-un subiect care nu avea legătură cu tematica electorală, a putut fi observat candidatul PSRM la funcția de edil al capitalei. Într-un alt subiect, difuzat pe 11 mai, același candidat apare în imagini pe fundalul unei știri care făcea referire la un alt candidat.

PRO TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 5 – 11 mai 2018, Pro TV Chișinău a difuzat în principalul buletin informativ al zilei 26 de știri cu caracter electoral. Știrile au prezentat sumar evenimentele de campanie ale candidaților, acuzațiile pe care și le-au lansat concurenții și reacțiile oponentilor, rezultatele unor sondaje de opinii și ale monitorizării comportamentului mass-media în campania electorală, declarațiile de averi ale candidaților, hotărârea judecătorească Chișinău de a o exclude din scrutin pe candidata partidului Șor Reghina Apostolova, o sinteză a dezbaterilor electorale organizate de Pro TV și altele.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Materialele cu caracter electoral, difuzate de Pro TV în această perioadă, au fost, în general, imparțiale și obiective, tonalitatea prezentării a fost neutră, faptele au fost separate de opinie și nu au existat cazuri care ar indica asupra caracterului partizan al relatării jurnalistice. Pro TV a continuat să abordeze critic promisiunile candidaților, oferindu-le telespectatorilor nu doar informația de bază, ci și alte informații relevante, inclusiv despre înșiși candidații, pentru a-i ajuta pe telespectatori să înțeleagă mai bine problemele discutate și contextul dezbaterii acestora. Astfel, în știrea despre lansarea troleibuzelor fără fir pe ruta Chișinău – Sângera (7 mai), publicul a fost anunțat nu doar despre evenimentul propriu-zis și organizarea acestuia în plină campanie electorală, ci și despre faptul că, întâmplător sau nu, în aceeași zi la Sângera a fost desfășurată campania de susținere a Silviei Radu, candidată independentă. În ediția din 8 mai, Pro TV a revenit la acest subiect, cu declarația lui Dorin Chirtoacă, fost primar general al Chișinăului și vicepreședinte PL, în care acesta afirmă că el a inițiat proiectul cu troleibuzele fără fir, dar și replica viceprimarului Ruslan Codreanu care spune că proiectul a fost votat de consilierii municipali în decembrie 2017, iar liberalii doar și-au făcut PR mai mulți ani pe acest subiect. În știrile care au vizat propunerea de excludere din cursa electorală a Reghinei Apostolova, candidata Partidului Șor, hotărârea primei instanțe în acest caz și protestele organizate de partid la 11 mai, Pro TV a menționat că Ilan Șor a fost condamnat penal în prima instanță.

De fiecare dată când au prezentat rezumatele dezbaterilor electorale organizate în ajun de către Pro TV (buletinele din 8, 9, 10, 11 mai), au fost date declarații ale tuturor participanților, inclusiv răspunsurile la unele întrebări incomode adresate de către moderatoarele. În același timp, postul a urmărit motivele pentru care unii candidații – Silvia Radu, candidată independentă, și Reghina Apostolova, Partidul Șor, nu au venit la dezbaterile electorale, prezentând a doua zi explicațiile acestora.

Știrea detaliată despre declarațiile de avere ale candidaților la Primăria municipiului Chișinău (6 mai) a prezentat informații despre toți candidații înregistrați în scrutin. Sondajul de opinie, realizat de Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova privind preferințele electorale în municipiile Chișinău și Bălți, a fost mediatizat obiectiv de către Pro TV în două materiale distincte în buletinul din 7 mai, fiind prezentată nu doar statistica sondajului, dar și reacțiile candidaților din ambele municipii care au răspuns la apelurile postului. La fel, au fost oferite informații relevante despre criteriile cărora ar trebui să le corespundă viitorul primar, în opinia respondenților la acest sondaj.

În știri au fost citați direct/indirect și menționați toți candidații din Chișinău, doi dintre ei beneficiind de cea mai mare reflectare: Silvia Radu (candidată independentă) și Reghina Apostolova (Partidul Șor). De cele mai multe ori – șapte – a fost vizată Silvia Radu (independentă), lumina în care a fost reflectată aceasta a fost diferită, mai des negativă, totuși, dar și neutră, și pozitivă. Astfel, pe 5 mai, la rubrica tematică „Alegeri locale noi 2018”, Silvia Radu apare într-o informație telegrafică neutră cu video la volanul tractorului familiei sale, pe 6 mai, – postul anunță că ea este cel mai bogat candidat la Primărie, în materialul despre declarațiile de avere ale tuturor candidaților înregistrați, pe 7 mai candidata apare într-un context pozitiv despre rezultatele sondajului de opinie, realizat de Asociația Sociologilor și Demografilor, dar și în context negativ în reportajul despre lansarea troleibuzelor fără fir în Sângera și campania sa în această localitate, pe 9 mai Silvia Radu a fost vizată de trei ori, inclusiv de două ori – direct, în știrea de la conferința sa de presă, unde a menționat că toate partidele s-au unit împotriva ei, și în altă știre, în care explică că nu a venit la dezbaterile Pro TV din cauza drumurilor proaste, dar și indirect, în știrea despre declarația lui Dorin Chirtoacă și replica lui Ruslan Codreanu în legătură cu inițiativa troleibuzelor fără fir. Candidata Partidului Șor, Reghina Apostolova, a apărut în total în cinci știri, trei dintre care au vizat sesizarea lui Valeriu Munteanu (5 mai) și a PUN (10 mai) privind excluderea acesteia din cursa electorală, hotărârea primei instanțe în acest caz (11 mai); candidata a mai fost vizată direct în știrea din 9 mai despre dezbaterile electorale Pro TV, la care ea nu a venit. Știrile au avut o tonalitate de reflectare neutră și obiectivă.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Toate cele patru materiale de conflict, difuzate în perioada de raport (5 mai – acuzațiile lui Valeriu Munteanu și cererea de excludere din cursă a Reghinei Apostolova; 8 mai – declarația lui Dorin Chirtoacă că el a inițiat proiectul troleibuzelor fără fir, iar acum altcineva profită electoral de asta; 10 mai – sesizarea PUN privind excluderea din cursă a Reghinei Apostolova; 11 mai – hotărârea judecătoreiei Chișinău în acest caz) au fost echilibrate, prezentând opinia părților vizate în conflict, fie prin comunicatele de presă ale formațiunilor politice acuzate, fie în interviuri cu candidații sau reprezentanții (avocații lor).

Pro TV a depus eforturi pentru a asigura reflectarea echilibrată a tuturor concurenților electorali și în subiectele generale despre campaniile, cum ar fi sondajul de opinie realizat de Asociația Sociologilor și Demografilor, după prezentarea căruia au fost solicitate reacții ale candidaților înregistrați la Chișinău și Bălți.

Limbajul și imaginile video utilizate

Toate materialele relevante prezentei monitorizări au avut un limbaj neutru și imagini conforme cu normele etice și deontologice.

TV 8

Implicarea în campania electorală

Postul de televiziune TV 8 a continuat să reflecte activ campania electorală pentru alegeri locale noi, în cele cinci buletine informative din perioada de raport fiind incluse 19 știri cu caracter electoral direct sau indirect (în week-end, pe 5 și 6 mai nu au fost difuzate știri). Marea majoritate a știrilor (14) au fost prezentate la rubrica tematică „Alegeri locale noi 2018”. Ele s-au referit la activitățile de campanie ale unor candidați, adică prezentarea unor programe și promisiuni electorale la evenimentele organizate de către aceștia, acuzațiile reciproce ale candidaților, mesajele publicate de candidați cu ocazia zilei de 9 mai, unele mesaje de susținere transmise în spațiul public, rezultatele monitorizării mass-media în campania electorală etc. Alte cinci știri au avut un caracter electoral indirect, inclusiv reportajele despre incomoditățile create orașenilor în legătură cu concertele organizate în această perioadă de PSRM, PDM și Partidul Șor (7 mai, 8 mai), lansarea troleibuzelor fără fir pe ruta Chișinău – Sângera (7 mai), unele incidente la manifestațiile publice din ziua de 9 mai.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În marea majoritate a cazurilor, postul de televiziune TV 8 a reflectat obiectiv subiectele electorale, tonalitatea fiind neutră, faptele au fost separate de opinie și nu au existat elemente care ar indica asupra simpatiei sau antipatiei postului față de un candidat sau altul. Totuși, în câteva reportaje s-a remarcat o ușoară ironie în raport cu unii candidați. Astfel, titlul reportajului din 8 mai de la conferința de presă a candidatei independente Silvia Radu a inclus o apreciere peiorativă – „Se crede victimă!”, pornind de la declarația candidatei că toate partidele s-ar fi unit împotriva ei și că sunt difuzate știri false care o vizează; în știrea care relatează despre promisiunile electorale ale lui Ion Ceban, candidat PSRM, referitor la locuințele sociale pentru familiile tinere în cadrul programului „Casa mea” (10 mai), reportera subliniază: *„Ceban a spus că familiile formate din tineri orfani vor beneficia de locuințe sociale. Acestea însă urmează să fie construite din aceeași bani, pe care anterior, într-o altă conferință, Ceban i-a promis pentru locuințe sociale destinate tinerilor medici”*.

În perioada de raport, de cea mai mare vizibilitate la TV 8 s-a bucurat candidatul PSRM, Ion Ceban, și candidatul PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase, care au fost vizați direct și indirect în câte patru știri fiecare, contextul fiind în general neutru, iar în cazul lui Andrei Năstase – pozitiv (8 mai – flash-mob de Ziua Europei; 10 mai – mesajul de susținere din partea lui Oazu Nantoi). Totodată, candidatul PUN, Constantin Codreanu, a apărut în context pozitiv direct sau indirect în trei știri: 9 mai – comemorarea eroilor români, în imagini apar drapelul PUN, 10 mai – susținerea pentru Constantin Codreanu din partea diasporei din SUA; 11 mai – Traian Băsescu susține candidatura lui Codreanu).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, TV 8 a difuzat o știre controversată, în care nu au fost respectate integral normele deontologice de prezentare echilibrată a părților vizate. Este vorba de o știre din 10 mai, care a avut ca temă adresarea lui Oazu Nantoi întru susținerea lui Andrei Năstase, candidat PPDA/PAS/PLDM. Astfel, Oazu Nantoi a declarat că Silvia Radu, candidată independentă, și Ion Ceban, candidat PSRM, au poruncă de la stăpânii lor politici să creeze un front comun împotriva candidatului Andrei Năstase. Reportera menționează că a încercat să obțină reacția Silviei Radu, însă ea nu a răspuns la telefon, iar purtătorul ei de cuvânt a promis să revină, dar nu a revenit. Totodată, lipsește replica lui Ion Ceban la acuzațiile împotriva sa, lansate la conferința de presă și incluse în reportaj.

Celelalte materiale difuzate în această perioadă de TV 8 au fost echilibrate.

Limbajul și imaginile video utilizate

În știrile cu caracter electoral ale TV 8 limbajul a fost corect și neutru, nu au fost identificate manipulări prin imagini sau tertipuri de montaj.

CONCLUZII GENERALE

Rezultatele monitorizării a 10 posturi de televiziune în perioada 5 – 11 mai 2018 relevă că majoritatea radiodifuzorilor au avut un comportament partizan în raport cu anumiți candidați în alegerile locale noi din 20 mai 2018.

- Postul public Moldova 1 reflectă campania echilibrat, asigurând pluralismul de opinie, fără a favoriza sau defavoriza evident vreun candidat în alegeri.
- Radiodifuzorii naționali Prime TV, Canal 2 și Publika TV, care, potrivit declarației depuse la CEC, nu ar trebui să reflecte campania electorală, au difuzat mai multe materiale cu caracter electoral direct și indirect, prin care au favorizat-o masiv pe candidata independentă Silvia Radu și l-au defavorizat pe candidatul PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase.
- Jurnal TV a continuat să reflecte neutru evenimentele de presă organizate de concurenți. În același timp, în alte știri cu caracter electoral continuă defavorizarea candidatei independente Silvia Radu și favorizarea candidatului PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase.
- NTV Moldova și Accent TV l-au promovat deschis pe Ion Ceban, candidatul PSRM la primăria Chișinău, și pe Alexandr Usatîi, candidatul aceleiași partid pentru primăria Bălți, defavorizând-i în același timp pe Silvia Radu, candidată independentă și Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM.
- La RTR Moldova s-a remarcat o favorizare ușoară a concurentului electoral Ion Ceban, PSRM, și a candidatei Partidului Șor, Reghina Apostolova.
- Pro TV și TV 8 au asigurat pluralismul de opinie și diversitatea surselor, fără a favoriza sau defavoriza evident vreun concurent electoral.

Anexa 1

Studiu de caz nr.3. Primul sondaj electoral în știri televizate

Prezentul Studiu de caz analizează modul în care televiziunile monitorizate (Moldova 1, Prime TV, Canal 2, NTV Moldova, Accent TV, RTR Moldova, Publika TV, Jurnal TV, Pro TV și TV 8) au reflectat rezultatele primului sondaj de opinie cu tematică electorală. Sondajul a fost realizat de Asociația Sociologilor și Demografilor, care a făcut publice rezultatele lui în cadrul unei conferințe de presă pe 7 mai 2018.

Tema studiului de caz este relevantă, dat fiind faptul că sondajele de opinie, utilizate cu recredință și mai ales în alegeri, pot deveni instrument de manipulare a electoratului. Din acest motiv, față de sondaje și față de reflectarea lor sunt înaintate cerințe speciale – fie prin norme de reglementare, fie prin norme de autoreglementare.

Cadrul normativ:

Codul electoral, art. 70. Particularitățile reflectării alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(10) În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cel târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor.

Concepția privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018 de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova, adoptată prin Decizia CCA nr. 8/47 din 26 martie 2018:

p. 37. În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale.

Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cu cel târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor, doar în cazul în care acestea sunt însoțite de următoarele informații:

- denumirea organizației care a efectuat sondajul;
- data sau intervalul de timp în care s-a desfășurat sondajul și metoda utilizată;
- dimensiunea eșantionului și marja maximă de eroare;
- comanditarul sondajului și sursa de finanțare;
- dovada privind înștiințarea CEC despre desfășurarea sondajului de opinie cu tematică electorală...

Constatări

Moldova 1:

În Declarația politicii editoriale pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018, difuzării sondajelor de opinie cu tematică electorală este consacrat un capitol aparte – VIII, iar în p.8.1. al acestuia, Moldova 1 își asumă să difuzeze „rezultatele sondajelor de opinie cu tematică electorală... doar în cazurile în care acestea vor fi însoțite de următoarele informații:

- denumirea organizației care a efectuat sondajul;
- data sau intervalul de timp în care s-a desfășurat sondajul și metoda utilizată;
- dimensiunea eșantionului și marja maximă de eroare;
- comanditarul sondajului și sursa de finanțare;
- dovada privind informarea CEC despre desfășurarea sondajului de opinie cu tematică electorală în conformitate cu prevederile Codului electoral”.

Moldova 1, în ediția informativă din 7 mai 2018 a trecut cu vederea rezultatele sondajului (ceea ce nu-i de condamnat), dând prioritate altor teme, pe care le-a considerat mai importante pentru telespectatorii săi, cum ar fi (primele cinci din ediție):

1. Troleibuze fără fir până la Sângera
2. Tractoare din partea Japoniei pentru fermierii moldoveni
3. Circulație restricționată în centrul capitalei
4. Peste 20 de străzi din capitală vor fi plombate săptămâna aceasta
5. Tânăra din Vulcănești adusă de SMURD la spital în capitală

”Alegeri locale noi 2018”

1. Alexandra Can, lansare program
2. Andrei Năstase, terenuri înstrăinate ilicit
3. Ion Ceban, sistem de sănătate
4. Anunțare dezbateri electorale la Moldova 1

Prime TV:

Reamintim că Prime TV, printr-o scrisoare adresată CCA, a declarat că „nu va reflecta campania electorală la alegerile locale noi..” și, deci, nu putea să-și asume vreun angajament vizând sondajele de opinie cu tematică electorală. Oricum, în ediția informativă din 7 mai, au fost incluse, pe primele cinci poziții, următoarele subiecte:

1. Rezultatele sondajului
2. „Interesați să investească. ”Transelectrica” e interesată de preluarea ”Moldelectrica”
3. „Inflația scade. BNM a revizuit rata medie a inflației de la 3,7% la 3,3%”
4. „Mai puține gherete. 157 de construcții deja au fost evacuate din Capitală”
5. „Siguranța, o prioritate. Mai mulți șoferi susțin campania #RoadSafetyChallenge”.

Prime TV a plasat rezultatele sondajului pe prima poziție în știri. Să precizăm că posturile tv din Occident care țin la imaginea de instituții mediatice credibile nu încep edițiile informative cu rezultate ale sondajelor, indiferent de tematica lor, iar ziarele nu plasează rezultatele sondajelor pe prima pagină. Considerăm o practică demnă de preluat și de mass-media din Moldova. În cazul Prime TV, observăm că fiecare din următoarele patru subiecte ale ediției informative, ca importanță și ca impact asupra telespectatorilor, putea lua locul primei știri.

Prezentarea rezultatelor sondajului este făcută corect, pe ecran fiind plasată informația scrisă „Intenția de vot la alegerile locale din Chișinău și Bălți”. În plus, reporterul utilizează un limbaj adecvat (atâtea procente dintre respondenți și-ar da votul pentru un candidat ori altul). Prin urmare, datele sondajului nu sunt prezentate ca un fapt împlinit. Însă, după ce este anunțat ocupantul poziției a doua (candidata independentă Silvia Radu) în preferințele politice ale respondenților, reporterul, din tot ce au prezentat public autorii sondajului, alege să citeze următoarele: *„Realizatorii sondajului afirmă că aproape 12% dintre cei chestionați își doresc o femeie independentă la conducerea municipiului care nu face promisiuni deșarte”*. Doar după această paranteză este anunțat cine s-ar clasa pe locul al treilea. Atestăm, deci, o abordare selectivă, dat fiind, că există o singură „femeie independentă” pretendentă la conducerea municipiului.

În subiect este indicat autorul sondajului, perioada efectuării lui, dimensiunea eșantionului și marja de eroare. Lipsesc două elemente: comanditarul sondajului și sursa de finanțare; dovada privind informarea CEC despre desfășurarea sondajului de opinie cu tematică electorală. Ultimul element, posibil, ar fi de prisos – dovada înștiințării este plasată pe site-ul oficial al CEC. Prezentarea informației despre sursa de finanțare, însă, este oportună, indiferent dacă televiziunea și-a asumat sau nu un asemenea angajament.

Canal 2:

Canal 2, ca și Prime TV, a declarat public că „nu va reflecta campania electorală la alegerile locale noi.”. Rezultatele sondajului pe tematică electorală, însă, au fost reflectate.

În ediția informativă din 7 mai primele cinci subiecte au fost:

1. „Accidente feroviare” (la Ocnița și Pârlița, Ungheni)
2. „Pericolul de incendii se menține”
3. „Favoriții în cursa pentru Chișinău și Bălți”
4. „Din Sângera la Chișinău, cu troleibuzul” (fără fir)
5. „Fără gropi în capitală”

Observăm că postul Canal 2 dă prioritate, în mod îndreptățit, altor două teme și plasează datele sondajului pe poziția a treia în știri. Este adevărat, sondajul putea fi și pe poziția a cincea, având în vedere importanța și relevanța temelor 4 și 5.

Canal 2, ca și Prime TV, alege din tot ce-au spus la conferința de presă autorii sondajului, în primul insert (intervenție directă), următoarele: „...circa 12 la sută au menționat că doresc o femeie independentă la conducerea municipiului, adică, o femeie care nu face promisiuni goale, care înțelege mai bine problemele femeilor...”.

În subiect sunt indicate: autorul sondajului, perioada sondajului, eșantionul și marja de eroare.

NTV Moldova

Televiziunea, în Declarația politicii editoriale, nu are prevăzut vreun punct aparte ce s-ar referi la sondajele de opinie cu tematică electorală, în schimb, în p.1., se angajează să reflecte alegerile în conformitate cu Concepția aprobată de CCA (care are o prevedere specială cu referire la sondaje).

În ediția informativă din 7 mai, NTV Moldova plasează pe primele cinci poziții următoarele știri:

1. „Putin, investit a patra oară”
2. „Dodon: Putin – simbolul Rusiei” (felicitare)
3. „Cadou pentru satul Copanca” (președintele Igor Dodon înmânează cheile de la un tractor dăruit de Belarus)
4. „În apărarea suveranității țării” (pledoaria Uniunii ofițerilor din Moldova în „Anul Ștefan cel Mare”, decretat de Igor Dodon)
5. „Ceremonie de înhumare a eroilor” (la Șerpeni).

NTV Moldova nu a prezentat datele sondajului în deschiderea ediției informative, acestea fiind, totuși, comunicate, doar că în deschiderea rubricii speciale „Alegeri locale noi 2018”, după cum urmează:

1. „Socialiștii, favoriți la alegerile din 20 mai”
2. „Condiții mai bune pentru medici” – Ion Ceban
3. „Turneu de lupte la Bălți”, sprijinit de candidatul PSRM Andrei Usatâi
4. „Radu, acuzată de fraudă” – candidatul PL consideră că Silvia Radu a colectat semnături în mod fraudulos
5. „Radu, acuzată de fraudă”, Andrei Năstase promite să lupte cu mafia imobiliară și doar în treacăt se referă la Silvia Radu
6. „Radu, acuzată de fraudă”, candidata PNL Alexandra Can și-a lansat programul electoral (nu are nimic în comun cu titlul rămas pe ecran)
7. „Radu, acuzată de fraudă”, candidata PȘ Reghina Apostolova s-a întâlnit cu medici din sectorul Râșcani (nu are nimic în comun cu titlul rămas pe ecran).

Vom remarca inexactitatea titlului „Socialiștii, favoriți la alegerile din 20 mai”, pentru că telespectatorul nu este prevenit, cum ar fi necesar, că-i vorba de un sondaj.

În subiect sunt indicate: autorul sondajului, perioada sondajului, eșantionul, marja de eroare și comanditarul – Filiala din Chișinău a Institutului Internațional de Monitorizare a Dezvoltării Democrației, Parlamentarismului și Respectării Drepturilor Electorale ale Cetățenilor Statelor Membre ale Adunării Interparlamentare a CSI. Este singura televiziune dintre cele monitorizate care a prezentat și comanditarul.

Accent TV:

În Declarația politicii editoriale nu are prevăzut vreun punct aparte ce s-ar referi la sondajele de opinie cu tematică electorală, în schimb, în p.1., se angajează să reflecte alegerile în conformitate cu Concepția aprobată de CCA.

În ediția informativă din 7 mai, Accent TV plasează pe primele cinci poziții următoarele știri:

1. „Hederlez” celebrat în Găgăuzia” (Igor Dodon la Cazaclia, la inaugurarea unui parc, construit pe bani din Turcia, apoi – în câteva sate din zonă)
2. „Dodon: nu voi permite apariția unei baze militare NATO în Moldova” (interviu pentru publicația rusă „Zvezda”)
3. „În luna mai, Moldova va primi statutul de observator în UEEA”
4. „Ocnita a serbat Hramul orașului” (invitată de onoare – Zinaida Greceanîi, lidera PSRM)
5. „Locuitorii orașului Sângera – mai bogați în transport public”.

Ca și în cazul NTV Moldova, datele sondajului au fost reflectate în rubrica specială „Alegeri locale noi 2018”, doar că nu la deschiderea rubricii, ci la închiderea ei:

1. „PSRM le propune medicilor locuințe”
2. „Deși nu a învins la locale, Năstase se avântă în alegerile parlamentare” (riscuri pentru populație, dacă pe Nistru se construiesc hidrocentrale)
3. „Concertul de 9 mai – motiv de ceartă între candidați (Candidatul PL Valeriu Munteanu solicită candidatei PȘ Reghina Apostolova să se retragă din campanie, partidul Șor fiind bănuț de finanțare ilegală a campaniei)
4. „Candidații socialiști conduc în cursa preelectorală”.

În cazul Accent TV, ca și-n cel al NTV Moldova, atestăm un titlu ce nu concretizează că ar fi vorba de un sondaj. Dar, spre deosebire de NTV Moldova, Accent TV indică în subiect doar autorul sondajului, perioada sondajului, eșantionul și marja de eroare.

RTR Moldova

Televiziunea, în Declarația politicii editoriale, are inserat Compartimentul IV. ”Sondaje de opinie cu tematică electorală”, iar p. 35. din el stipulează: „Rezultatele sondajelor de opinie cu

tematică electorală difuzate de postul de televiziune "RTR Moldova" vor fi însoțite de următoarele informații:

- denumirea organizației care a efectuat sondajul;
- data sau intervalul de timp în care s-a desfășurat sondajul și metoda utilizată;
- dimensiunea eșantionului și marja maximă de eroare;
- comanditarul sondajului și sursa de finanțare;
- dovada privind înștiințarea CEC despre desfășurarea sondajului de opinie cu tematică electorală..."

RTR Moldova, după cum putem judeca, accesând știrile site-ului oficial (edițiile de știri din respectiva zi nu sunt plasate pe site), a dedicat rezultatelor sondajului două știri, intitulate:

1. „Cine ar câștiga alegerile locale din capitală. Pe ce loc se clasează Silvia Radu (Sondaj)”
2. „Sondaj: Cine ar putea deveni noul primar al orașului Bălți”.

Constatăm, astfel, că ambele titluri previn telespectatorul că-i vorba de un sondaj. Primul subiect conține și informații vizând autorul sondajului, perioada, eșantionul și marja de eroare. Din subiectul al doilea informația despre marja maximă de eroare lipsește.

Publika TV

Publika TV, ca și Canal 2 și Prime TV, a declarat public că „nu va reflecta campania electorală la alegerile locale noi...”. Rezultatele sondajului pe tematică electorală, însă, au fost reflectate.

După cum se știe, rezultatele primului sondaj electoral îl plasau pe candidatul PSRM Ion Ceban pe prima poziție în preferințele politice ale respondenților și, pe poziția a doua – pe candidata independentă Silvia Radu. În știrea Publika TV (plasată pe site-ul oficial al televiziunii) ni se comunică următoarele: „*Candidatul independent la funcția de primar al Capitalei, Silvia Radu, și socialistul Ion Ceban se vor bate în turul doi al alegerilor*”. Și doar în fraza a doua a știrii aflăm că: „*Asta arată sondajul realizat și prezentat de Asociația Sociologilor și Demografilor*”. Și, dacă „*35 la sută dintre cei chestionați și decizi l-ar susține pe Ion Ceban*”, „*La o diferență foarte mică, este Silvia Radu, pentru care sunt gata să voteze 34,6 procente dintre alegători*”. Să observăm diferențele: pentru Ion Ceban ar vota „35 la sută dintre cei chestionați”, iar pentru Silvia Radu – „34,6 procente dintre alegători”. Publika TV, de asemenea, consideră corect să selecteze următorul citat din tot ce au spus autorii sondajului: „*Mulți, aproape 12 la sută, au menționat că ei își doresc o femeie independentă la conducerea municipiului, o femeie care nu face promisiuni goale, care înțelege mai bine problemele femeilor și deja s-a micșorat această distanță dintre Ion Cebanu și Silvia Radu*”.

În subiect sunt indicate: autorul sondajului, perioada sondajului, eșantionul și marja de eroare.

Jurnal TV:

Televiziunea, în Declarația politicii editoriale, nu are prevăzut vreun punct aparte ce s-ar referi la sondajele de opinie cu tematică electorală, în schimb, în p.1., se angajează să reflecte alegerile în conformitate cu Concepția aprobată de CCA.

Jurnal TV, în ediția informativă din 7 mai, a trecut cu vederea rezultatele sondajului, dând prioritate altor teme, cum ar fi:

1. Accidentată mortal de un tren
2. Adusă de la Vulcănești la Chișinău (cu elicopterul SMURD)
3. Negruță, împotriva unor instituții media
4. Înjunghiat pe o stradă din capitală
5. Experți media: se vrea intimidarea presei.

Rezultatele sondajului nu au fost reflectate nici în rubrica specială „Electorală Chișinău 2018”, care a inserat trei subiecte, echilibrate, vizând campania electorală a candidaților Andrei

Năstase, Ion Ceban și Arina Spătaru. Deși tema studiului de caz nu-i conținutul rubricii electorale, vom remarca, totuși, că moderatoarea afirmă că în respectiva zi alte evenimente electorale nu au avut loc, chiar dacă, cel puțin, un eveniment s-a produs – lansarea programului candidatei PNL, Alexandra Can.

Pro TV:

Televiziunea, în Declarația politicii editoriale, nu are prevăzut vreun punct aparte ce s-ar referi la sondajele de opinie cu tematică electorală, în schimb, în p.1., se angajează să reflecte alegerile în conformitate cu Concepția aprobată de CCA.

Pro TV, în ediția informativă din 7 mai, și-a ierarhizat știrile astfel:

1. Putin, al patrulea jurământ
2. Doi din cei 6 răniți în accidentul de la Ciocana și-au revenit (accident cu implicarea a 4 automobile)
3. „Alegeri locale noi 2018”
4. Datele sondajului
5. 5 troleibuze fără fir vor face legătura între Chișinău și Sângera (Locuitorii se miră de ce acestea au ajuns pe rută tocmai în campania electorală. Silvia Radu, în această zi, a mers la Sângera din poartă în poartă. Iar la stația terminus – un cort de agitație electorală în favoarea Silviei Radu).

Deci, Pro TV comunică datele sondajului în deschiderea rubricii electorale. Vom remarca modul corect în care începe subiectul: „Conform sondajului, în turul doi ar ieși...”. În plus, Pro TV solicită și prezintă reacția tuturor candidaților, care au răspuns la telefon. O parte dintre aceștia au afirmat că este un sondaj manipulator și că „cine plătește, acela comandă muzica”. Tocmai din acest motiv, ar fi fost necesar să fie indicat în știre și comanditarul (finanțatorul) sondajului, ceea ce Pro TV nu a făcut.

Spre deosebire de alte televiziuni din rândul celor monitorizate, Pro TV a selectat altă intervenție directă a autorilor sondajului, și anume: „Mulți ar dori ca alegeri locale să fie în fiecare an, considerând că atunci Chișinăul nostru va fi cel mai curat oraș european”.

În subiect sunt indicate: autorul sondajului, perioada sondajului, eșantionul și marja de eroare.

TV 8

Televiziunea, în Declarația politicii editoriale, nu are prevăzut vreun punct aparte ce s-ar referi la sondajele de opinie cu tematică electorală, în schimb, în p.1., se angajează să reflecte alegerile în conformitate cu Concepția aprobată de CCA.

TV 8, în ediția informativă din 7 mai, și-a ierarhizat știrile astfel:

1. „Capitala concertelor”
2. „300 de gherete vor fi evacuate”
3. „Negrești, o mare gunoiste”
4. „Ceban și Radu în turul doi?”

Observăm că TV 8 plasează rezultatele sondajului, în mod îndreptățit, pe poziția a patra în știri și într-un subiect, titlul căruia se încheie cu semnul întrebării. Posibil, subiectul era mai indicat să fie inclus în rubrica specială „Alegeri locale noi 2018”, difuzată imediat.

Subiectul conține informații doar cu referire la autorul sondajului și la eșantion.

Concluzii

- 8 din 10 televiziuni monitorizate au reflectat rezultatele primului sondaj de opinie cu tematică electorală, dar niciuna nu a indicat informația exhaustiv, așa cum este solicitat de normele legale. Cele mai multe informații despre sondaj le-a prezentat NTV Moldova.

- O parte din televiziuni au prezentat rezultatele sondajului de opinie cu tematică electorală ca fapt împlinit, nu ca intenții de vot ale respondenților – lăsând loc, astfel, pericolului de a manipula electoratul.
- O parte din televiziuni au selectat și au prezentat informația cu referire la rezultatele sondajului într-o manieră care avantajează sau dezavantajează anumiți concurenți electorali.
- Sondajele de opinie cu tematică electorală rămân în continuare un subiect cu mare încărcătură manipulatoare în cazul în care sunt reflectate de televiziuni cu rea-credință.

Recomandări:

- Sondajele de opinie cu tematică electorală să nu fie ignorate de televiziuni, însă rezultatele acestora să fie prezentate cu bună-credință și fără a exagera importanța lor.
- Urmând bunele practici internaționale, subiectele vizând sondaje de opinie, și mai ales cele cu tematică electorală, să nu fie scoase în evidență în niciun fel, inclusiv prin plasarea lor pe prima poziție în știri.
- Televiziunile monitorizate să-și respecte propriile angajamente, de altfel conforme legislației în vigoare, în reflectarea sondajelor de opinie cu tematică electorală.
- CCA, în monitorizările pe care le realizează, să ia în calcul și modul în care televiziunile se conformează normelor juridice atunci când reflectă rezultatele sondajelor de opinie cu tematică electorală.